

A KOSZOVÓI-MACEDÓN HATÁRVITA KIALAKULÁSA ÉS RENDEZÉSE

Háry Szabolcs

1. Bevezetés

Koszovó 2008 februárjában egyoldalúan kikiáltotta ugyan a függetlenségét, azonban a NATO Jugoszlávia elleni 1999-es légi háborúját követően az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1244. sz. határozatának megfelelően gyakorlatilag nemzetközi protektorátusként működő volt jugoszláv tartomány státuszának – a Balkán egyik legfontosabb folyamatban lévő geopolitikai aktusának tekinthető – rendezése még nem tekinthető lezártnak. A státuszrendezési folyamat nemzetközileg megszabott keretei szerint nem lehet visszatérés az 1999. előtti állapothoz, nem lehet egyoldalú megoldásokat alkalmazni (pl. népszavazás, fegyveres fellépés), a tartományt nem lehet felosztani, nem csatlakozhat más országhoz, és a fentiekből kifolyólag a határai sem változhatnak. E kitévelt a macedón-koszovói határszakasz vonatkozásában Macedónia és a meghatározó koszovói albán politikai erők eltérően értelmezték, a konfliktust csak a tartomány függetlenségének kikiáltását követően, nemzetközi nyomásra sikerült rendezni. A cikk a határvita kialakulásának okait, a regionális biztonságra gyakorolt hatását, illetve annak rendezését igyekszik felvázolni.

2. A határvita előzménye

Macedónia a volt jugoszláv tagköztársaságok közül harmadikként – Szlovéniát és Horvátországot követően –, 1991. szeptember 8-án kiáltotta ki függetlenségét. A függetlenséget népszavazás erősítette meg, amelyen a résztvevők 95%-a az önálló államiság mellett foglalt állást. Szlovéniától, Horvátországtól és Bosznia-Hercegovínától eltérően az önálló államiság megteremtése egyetlen puskalövés nélkül lezajlott, a Jugoszláv Néphadsereg (JNA) egységeit és felszerelésének nagy részét 1992 tavaszáig, a „maradék” Jugoszláviával kötött megegyezés alapján kivonták.⁷ Az önálló állami működéshez szükséges minisztériumokat, egyéb állami szervezeteket – részben a korábbi tagköztársasági intézményekre építve – rövid időn belül létrehozták.

A Macedón Köztársaságnak nyugatról Albániával, délről Görögországgal, keletről Bulgáriával, északról pedig Szerbiával (2003-ig Jugoszláv Szövetségi Köztársaság, 2006 májusáig Szerbia-Montenegró) van közös határa. A nemzetközileg elismert határ – amely az önálló állami lét egyik attribútumának tekinthető – Albánia, Görögország és Bulgária viszonylatában a függetlenség kikiáltása óta rendezett, mivel ezekkel az országokkal közös határszakaszok az 1991 előtti Jugoszlávia idején is államhatárként funkcionáltak. Ugyanez természetesen nem jellemző a Szerbiával közös – a koszovói részt is magában foglaló – határszakaszra.⁸ A volt Jugoszlávia tagköztársaságai, illetve autonóm tartományai közötti határok csak térképre rajzolt vonalat jelentettek, azokat soha nem jelölték ki (jellemzően az 1950-es évek második felétől a Jugoszláviáról készült térképeken általában fel sem tüntették a tagköztársaságok, illetve az autonóm területek közötti határokat). A fizikai demarkáció egyébként is problémát okoz, mivel a csak térképen kijelölt határok pontatlanok, számos esetben nem igazodnak a földhivatali nyilvántartásokhoz, a természetföldrajzi objektumokhoz, tereptárgyakhoz (pl. vízfolyások,

⁷ PETROVSZKI, P. 2006: Szvedostva-2001, Kiro Dandaro, Bitola, p. 5.

⁸ TALEVSZKI, J. D. 1999: Granice na Republika Makedonija, Apeksz, Bitola, p. 28.

hegygerincek stb.). Gyakorlatilag ezek a határok – korábbi szerepüknek megfelelően – névleges, belső közigazgatási határoknak tekinthetők, amelyek nem jelentenek kellő háttérrel a kijelöléshez, és viták alapjául szolgálnak.⁹

3. A 2001-es macedón-jugoszláv szerződés a két ország közötti határról

Macedónia és Jugoszlávia vezetői 1996. április 8-án szerződést írtak alá a két ország közötti viszony szabályozásáról és az együttműködés fejlesztéséről. A szerződés nyomán vegyes bizottságot állítottak fel, amely kidolgozta a két ország közötti államhatár kiterjedéséről és leírásáról szóló szerződés tervezetét.¹⁰ A Macedón Köztársaság és az akkori Jugoszláv Szövetségi Köztársaság elnökei (Borisz Trajkovszki, illetve Vojislav Kostunica) 2001. február 23-án Szkopjében nemzetközi szerződést írtak alá, amelyet a macedón parlament 2001. március 1-én ratifikált, majd a szerződést március 6-án – macedón és szerb nyelven – kihirdették a Macedón Köztársaság Hivatalos Közlönyében.¹¹ A jugoszláv ratifikációt követően a nemzetközi jogérvénnyel bíró, 2001. június 16-án hatályba lépett szerződést letétbe helyezték az ENSZ-nél.

A szerződés tárgya a két ország közötti államhatár, amely elválasztja a két ország területét, légtérét, föld alatti kiterjedését. Az államhatár a macedón-jugoszláv-albán hármashatárt jelölő D24. sz. határkötőtől a macedón-jugoszláv-bolgár hármashatárt jelölő 106. sz. határkőig terjed. A szerződés 1. sz. mellékletében 71 szakaszra bontva, részletesen leírják a határ földrajzi helyét, amelyet a szerződés 2. sz. mellékletét képező, a belgrádi Katonai Térképeszeti Intézet által 1972-ben, illetve 1973-ban kiadott 1:25000 méretarányú térképeken topografikusan is megjelenítettek. Amennyiben a szöveges leírás, a térképek között esetleg eltérés mutatkozik, a szöveges leírás a mértékadó. Ahol a határ természetes vízfolyás mentén található, a határvonal a meder középvonalán húzódik. A szerződés szerint a két fél közös bizottságot alakít, amely a szerződés hatályba lépését követően két éven belül határjelek elhelyezésével elvégzi és dokumentálja a demarkációt. Amennyiben a bizottság a terepbejárás során úgy találja, hogy helyi gazdasági vagy földrajzi okok miatt a határvonal módosítása szükséges, közös megegyezés alapján a szerződés mellékletét képező leírásban rögzített határvonaltól legfeljebb 150 m mélységig eltérhetnek. A határjelek és a határvonal karbantartásáról a két fél közötti megegyezés alapján gondoskodnak. Hasonlóképpen a két fél közötti megegyezés tárgyát képezi az egyik ország állampolgárának a határkijelölés után a másik ország területére kerülő ingatlana akadálytalan használatának biztosítása. A szerződés külön nemzetközi megállapodás megkötését irányozza elő az egymás területén lévő kulturális és történelmi emlékhelyek fenntartásáról és akadálytalan megközelítéséről, külön nevesítve a Szerbia területén található Sv. Prohor Pcsinyszki kolostort (1944. augusztus 2-án itt rendezték a Macedón Népfelszabadító Antifasiszta Gyűlés első tanácskozását) és a macedóniai szerb katonai temetőket. A szerződés szerint a felek a nemzetközi normáknak és a nemzeti törvényeknek megfelelően gondoskodnak a határövezet természeti környezetének megóvásáról. A szerződést határozatlan időre kötötték, az esetleges vitás kérdéseket diplomáciai úton, illetve nemzetközi jogi mechanizmusok alkalmazásával rendezik.

⁹ Pl. szlovén-horvát vita a tengeri felségterületről, ki nem jelölt szerb-horvát határ stb.

¹⁰ Pavlica, B. 2004: Ugovor između Savezne Republike Jugoslavije i Makedonije o protezanju I opisnu drzavne granice. Tokovi istorije, br. 1-2., Beograd pp. 91-115.

¹¹ Zakon za ratifikacija na dogovorot među Republika Makedonija i Szojuzna Republika Jugoslavija za proteganye iopisz na drzsavnata granica. Szluzsben vesznik na Republika Makedonija, broj 19, 6 mart 2001, god. LVII, Megyunarodni dogovori pp. 1-32.

A szerződés alapján összesen mintegy 26 km² terület cserélt gazdát a korábbi adminisztratív határral elválasztott területekhez képest. A területcserét az alábbi táblázat¹² szemlélteti:

1. táblázat.
Területi változások a 2001-es macedón-jugoszláv határszerződés nyomán

Átadott terület eredete	Átadott terület kedvezményezettje	Kiterjedés (km ²)	Arány (%)	Lakott (km ²)	Nem lakott (km ²)
Szerbia (-KS)	Macedónia	3,2	12	0,905	2,295
Koszovó	Macedónia	14,633	56	7,987	6,646
Macedónia	Szerbia (-KS)	6,552	25	3,935	2,617
Macedónia	Koszovó	1,778	7	0,503	1,275

Forrás: Office of the Geographer and Global Issues, U. S. Department of State

A táblázatból kitűnik, hogy a szerződéssel Macedónia nyerte a legnagyobb területet, kb. 17,8 km²-t, a teljes területcseré 68%-át. Koszovó 14,6 km²-t veszített Macedóniával szemben, amelynek valamivel több, mint a fele lakott terület, miközben 1,8 km² jórészt lakatlan területet „szerzett” Macedóniától. Koszovó nettó vesztesége tehát kb. 12,8 km², amelynek egy része stratégiai magaslat (Kodra Fura, Tanusevci), illetve megművelt földterület Debelde és Gornje Zlokucane települések környékén.

4. A macedón-jugoszláv határszerződés végrehajtásának nehézségei

A szerződés végrehajtása a mai napig nehézségekbe ütközik. 2003-ban Szerbia a szerződés 5. paragrafusának módosítását kérte, mivel világossá vált, hogy elsősorban Koszovó rendezetlen státusza, illetve részben anyagi források miatt az abban előírt határidőre (2003. június 16.) nem tudják elvégezni a demarkációt. 2002. novemberében kijelölték ugyan a macedón-szerb-bolgár hármashatárt, és 2003. végéig – szigorúan a szerződés 1. sz. mellékletében rögzített leírás szerint – elhelyezték a határjeleket a Koszovó nélküli szerb-macedón határszakaszon, a koszovói-macedón határszakaszon azonban nem történt előrelépés. A szerb diplomácia több alkalommal folyamodott a Koszovó feletti nemzetközi irányítást gyakorló ENSZ-misszióhoz (UNMIK), illetve a tartomány biztonságát szavatoló KFOR-hoz a határ kijelölése feltételeinek biztosítása érdekében, de nem kapott pozitív választ.¹³ A koszovói-macedón határszakasz vonatkozásában a nehézségek között meg kell említeni, hogy a határ mindkét oldala az effektív államterület szempontjából nagyrészt periferiális, ún. extra-ecumenical¹⁴ területnek tekinthető, ahol a

¹² The FYROM-Yugoslavia Boundary. 2002, Office of the Geographer and Global Issues, U. S. Department of State c.kiadványban közölt adatok alapján. A macedón és szerb nyelvű publikációkban egyáltalán nem található utalások, illetve számadatok a területi változásokról. Ennek az lehet az oka, hogy nem hasonlítják össze a korábbi adminisztratív határt a 2001-es szerződésben rögzített államhatárral, hanem egy határról beszélnek, ami természetesen az utóbbival egyenlő.

¹³ PAVLICA, B. 2004: Ugovor izmgyu Savezne Republike Jugoslavije i Makedonije o protezanju i opiszu drzsavne granice. Tokovi istorije, br. 1-2., Beograd pp. 91-115.

¹⁴ PAP N. 2005: Az effektív államterület problémája és jelentősége Magyarországon. In.: IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia, Pécs, pp. 73-76.

gazdasági tevékenység nem jelentős, a népsűrűség alacsony, a domborzati viszonyok miatt (a határ hegvidéken húzódik) a téli időszakban a határ megközelítése is nehézségekbe ütközik.

4. A macedón-koszovói kétoldalú viszonyrendszernek a határvitát meghatározó elemei

A határvita jelentőségének bemutatásához szükséges röviden áttekinteni a macedón-koszovói kétoldalú viszonyrendszert. A kétoldalú kapcsolatokat a földrajzi közelség mellett számos más tényező is befolyásolja. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy legutóbbi népszámlálás adatai szerint Macedónia lakosságának 25%-át albánok alkotják. A macedóniai albán lakosság túlnyomó többsége az ország É-ÉNy-i, Dél-Szerbiával és Koszovóval határos területein él. 1953-ban az albánok csak a lakosság 12,4 %-át alkották, tehát arányuk 50 év alatt a duplájára növekedett.¹⁵ Ugyanez a tendencia érvényesült a Szerbiával – beleértve Koszovót - határos övezetekben. Itt a határ menti járásokban (opstina) 1953-tól 1994-ig 29%-ról 48%-ra nőtt az albán lakosság aránya.¹⁶ Ha a koszovói határszakaszt önmagában vizsgáljuk, megállapítható, hogy a települések túlnyomó többségében szinte kizárólag albán nemzetiségű lakosság él a határ macedón oldalán. A macedóniai albán lakosság ugrásszerű növekedése két fő okra vezethető vissza: az egyik a magas születésszám, a másik pedig a Koszovóból való betelepülés. Ez utóbbi miatt nyilvánvaló, hogy a macedóniai albánokat az azonos nemzetiséghez tartozáson kívül családi, gazdasági és egyéb szálak is összekötik koszovói nemzetársaikkal.

A Jugoszlávia elleni 1999-es háborút követően Macedónia a belgrádi álláspontot támogatta Koszovó státuszával kapcsolatban, azaz egyértelműen elutasította a tartomány függetlenségét. Ez abból a félelemből táplálkozott, hogy a független Koszovó a „nagy-albán” (minden albánt egy balkáni államban tömörítő) vagy „nagy-koszovói” (Koszovó+Dél-Szerbia+ÉNy-Macedónia) elképzeléseket fogja képviselni, és ez – a fent vázolt etnikai összetétel miatt – veszélyezteti az ország területi épségét és szuverenitását. Ezt erősítette, hogy a 2001-es etnikai eredetű macedóniai fegyveres konfliktus során a macedón nemzetiségű közvéleményben az a – nem alaptalan – percepció alakult ki, hogy a konfliktusnak alapvetően nem belső okai voltak, hanem koszovói eredetű. Mindezt alátámasztotta, hogy az albán gerillák egy része korábban Koszovóban harcolt, és onnan érkezett Macedóniába, a koszovói-macedón határon pedig – különösen Tanusevci település környékén – rendszeresek voltak a fegyveres incidensek. Ezt a felfogást jól érzékelteti, hogy egyes teoretikusok a 2001-es fegyveres konfliktust nem albán felkelésként, hanem Macedóniát Koszovó részéről ért agresszióként értelmezik.¹⁷

A Koszovó függetlenségét teljes mértékben elutasító macedón álláspont a 2001-es konfliktus óta eltelt néhány évben megváltozott. Ennek fő oka az, hogy a macedón vezetés belátta, nincs különösebb befolyása a tartomány státuszának rendezéséhez vezető folyamatra. A sikertelen koszovói státusz tárgyalások befejezéséig a macedón álláspont az volt, hogy bármilyen, a két érintett fél (Belgrád és Pristina) megállapodásán alapuló, nemzetközi garanciákkal bíró rendezést elfogadnak, tehát akár a tartomány függetlenségét is, amennyiben az nem veszélyezteti Macedónia területi integritását. Ez nem jelenti azt, hogy nem tartanak Koszovó függetlensége esetleges negatív macedóniai következményeitől, azonban az ország szuverenitásának és területi integritásának nemzetközi garanciáit más eszközökkel igyekeznek biztosítani. Az egyik ilyen eszköz az euroatlanti integráció iránti elkötelezettség, amelynek eredményeként Macedónia 1998. óta készül a NATO-hoz való csatlakozásra (Görögországgal fennálló névvitája miatt a macedón vezetők várakozása ellenére a 2008. áprilisi bukaresti NATO-csúcson elhalasztották az ország

¹⁵ KISZELINOVSKI, Sz. - SZTAVOVI-KAVKA I. 2004: Malcinsztvata na Balkanot (XX vek). Insztitut za nacionalna istorija, Szkopje, p. 91

¹⁶ MITREV, K. 2001: Voenogeografski karakterizitiki na makedonsko-jugoslovenszkata granica. Szpecijalizitski trud, Voena Akademija „General Mihajlo Aposztolszki”, Szkopje, p. 116.

¹⁷ ARSZOVSKI, M. - KUZEVI Sz. - DAMJANOVSKI R. 2006: Vojnata vo Makedonija vo 2001 godina. Matica, Szkopje, p. 403.

meghívását az atlanti szövetségbe), és 2005 decemberében EU-tagjelölt státuszt nyert. (Meg kell jegyeznünk, hogy a tagjelölt státusz egyelőre „csak” politikai gesztusnak tekinthető az EU részéről, mivel a csatlakozási tárgyalásokat azóta sem indították el.) Az integráció szükségességét a macedón nemzetiségű közvélemény is belátta, amit az is bizonyít, hogy a Jugoszlávia elleni 1999-es háború idején jellemző elutasítást követően ma már a macedón társadalom 80-90%-a támogatja a NATO-hoz való csatlakozást. A macedóniai albánok körében korábban is népszerű volt a NATO, mivel az integrációtól a kisebbségi jogaik garantálását várják.

A területi integritás biztosításának másik eszköze Macedónia arra való törekvése, hogy nemzetközileg elismert, kijelölt államhatárral rendelkezzen. Láttuk, hogy ez a korábban is államhatár funkciót betöltő Albániával, Görögországgal és Bulgáriával közös határszakaszokon a függetlenség kikiáltásával egyidejűleg, a Koszovó nélküli szerb határszakaszon pedig 2003. végéig megvalósult. Macedónia igyekezett elérni, hogy a Koszovót irányító UNMIK járuljon hozzá, Macedónia és Szerbia a 2001-es szerződés alapján mielőbb, de legkésőbb a státusztárgyalások megkezdéséig jelölje ki a határt a koszovói szakaszon. Később azt is elfogadták volna, ha a demarkációba a koszovói albán ideiglenes önkormányzat és az UNMIK képviselőit is bevonják. A macedón diplomáciai erőfeszítések nem nyerték el a nemzetközi közösség támogatását, ezért a következő cél az volt, hogy legkésőbb a státusztárgyalások lezárásával egyidejűleg rendezzék a határkérdést. Ez a törekvés sem járt sikerrel, ezért a macedón kormánynak a függetlenség kikiáltását követően nemzetközi jogalanyiságot nyert Koszovóval kell megtárgyalnia a határkijelölés ügyét.

Ez nem lesz könnyű feladat, mivel a koszovói albán politikai erők illegitimnek tekintik a 2001-es macedón-jugoszláv szerződés koszovói határra vonatkozó részét, és nem fogadják el annak a mellékletében rögzített határvonalat. A fő érvük az, hogy a szerződést a koszovói albánok feje fölött kötötték, az előkészítésébe az UNMIK-ot sem vonták be. Emellett nehezményezik a szerződés nyomán elszenvedett területi veszteségeket is, különösen a Kodra Fura stratégiai magaslat, valamint a Debelde település környéki, a helyi lakosság által mezőgazdasági művelés alá vont – egyébként állami tulajdonú – földterület és legelők elvesztését (ld. térképmelléklet). Koszovói részről azt a megoldást sem fogadták el, hogy új határátkelőhelyet nyissanak a helyi lakosság mozgásának megkönnyítése érdekében, mivel azzal elismerték volna az általuk illegitimnek tekintett szerződésben rögzített határvonalat.¹⁸ A macedón-jugoszláv szerződést olyan „időzített bombának” tekintették, amelyet a szerbek helyeztek el a Koszovó státuszáról való döntés megakadályozása érdekében. A koszovói álláspontot erősítve a szerződés legitimitását eleinte az UNMIK és a KFOR néhány képviselője is megkérdőjelezte.¹⁹ Világossá vált azonban, hogy a szerződés megfelel a vonatkozó nemzetközi normáknak, és nem ellentétes az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1244. sz. határozatával. A koszovói albán ideiglenes kormányzat arra törekedett, hogy a koszovói-macedón határ kijelölésének kérdését minél tovább halasszák, annak megoldására csak a tartomány végleges státuszának meghatározása után kerüljön sor, amikor nemzetközi jogalanyként maga tárgyalhatja újra a kérdést Macedóniával.

5. A macedón-koszovói határkérdés a koszovói státuszrendezési tervben

2005 novemberében az ENSZ főtitkára kinevezte Martti Ahtisaari volt finn elnököt a koszovói státuszrendezésért felelős különleges megbízottjává. 2006-ban Ahtisaari közvetítésével 15

¹⁸ ALGARHEIM, C. 2004: Kosovars Vow to Fight On for „Lost” Lands. www.iwpr.gn.apc.org

¹⁹ Balkanalysis Editorial Team 2002: Blurring the Boundaries in Macedonia: the Kosovo Border Dispute. www.balkananalysis.com; Keith Huber dandártábornok, a KFOR amerikai irányítású „Kelet” Többnemzetiségű Dandárjának parancsnoka 2002-ben „illegálisnak” nevezte a Szkopje és Belgrád közötti szerződést, és az akkori koszovói sajtóban megjelent hírek szerint kilátásba helyezte, katonai erővel biztosítja, hogy a koszovói földművesek meg tudják művelni macedón területre került földjeiket.

fordulóból álló tárgyalássorozat zajlott Belgrád és Pristina képviselői között, amely a felek szélesen ellentétes álláspontja miatt (Koszovó csak a függetlenséget hajlandó elfogadni, Szerbia viszont maximum széleskörű autonómiát biztosítana a tartománynak) sikertelenül zárult. Ahtisaari nem látott reményt az álláspontok közelítésére, ezért elkészítette saját átfogó javaslatát Koszovó státuszának rendezésére, amelyet 2007. január 25-én bemutatott az ENSZ főtitkárának, február 2-án pedig Belgrád és Pristina képviselőinek. A javaslatok áttekintését követően a szerb és koszovói elnökök részvételével 2007. március 10-én Bécsben egy újabb magas szintű találkozót tartottak, azonban ez sem vezetett eredményre. A meghatározó koszovói politikai erők elfogadták Ahtisaari feltételes függetlenséget előirányzó tervét, Szerbia viszont egyértelműen elutasította azt. 2007. március 26-án az ENSZ főtitkára támogatásáról biztosította Ahtisaari státuszrendezési javaslatát, és benyújtotta azt az ENSZ Biztonsági Tanácsának. Oroszország biztosra vehető vétója miatt az ENSZ BT végül nem hozott döntést az ügyben.

A macedón vezetés – beleértve a meghatározó macedóniai albán politikai erőket is – gyakorlatilag elfogadta Ahtisaari státuszrendezési tervét. A korábbi, a szerb és az albán fél megegyezésén alapuló rendezést támogató álláspont abba az irányba mozdult, hogy Macedónia bármilyen, az ENSZ BT által szentesített döntést elfogad, sőt, kormányzati tényezők arra is céloztak, hogy adott esetben Macedónia ENSZ BT döntés nélkül is elismeri Koszovó függetlenségét, amennyiben az USA és az EU vezető hatalmai is így tesznek. Macedónia alapvető érdeke, hogy Koszovó területi integritása ne sérüljön, mivel a szerb többségű területek esetleges elszakadása felélesztené és erősítené az albán szeparatista törekvéseket Macedóniában. Szintén egybevág a macedón érdekekkel az Ahtisaari-terv azon eleme, hogy a nemzetközi katonai és polgári jelenlét mindaddig fennmaradjon, amíg az intézményrendszer nem lesz működőképes, illetve a jogbiztonság meg nem szilárdul a tartományban.

Ahtisaari státuszrendezési terve meghatározza Koszovó határait, és külön foglalkozik a macedón-koszovói határ kérdésével is. A rendezési javaslat koszovói biztonsági szektorról szóló VIII. fejezete határról szóló részének 3.2 pontja rögzíti: „Koszovó területét a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságon belül létezett Koszovó Szocialista Autonóm Tartomány 1988. december 31-i állapot szerinti határai határozzák meg, kivéve a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság és a Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság között 2001. február 23-án kötött határegyezmény által előirányzott módosításokat.”²⁰

Figyelembe véve a koszovói albánok ellenérdekeltségét, a későbbi konfliktusok elkerülése érdekében a státuszrendezési javaslat hivatkozott fejezetének 3.3 pontja meghatározza a koszovói-macedón határ kijelölésének módját és menetrendjét: „Koszovónak kapcsolatba kell lépnie Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal annak érdekében, hogy a státuszrendezési terv hatályba lépését követő 120 napon belül felállítsanak egy technikai vegyesbizottságot a határ fizikai kijelölésére, valamint a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság és a Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság közötti 2001-es határegyezményből fakadó más kötelezettségek teljesítésére. A technikai bizottságnak a felállítását követő egy éven belül be kell fejeznie a munkáját.

²⁰ AHTISAARI, M. 2007: Comprehensive proposal for the Kosovo Status Settlement.

www.unosek.org/unosek/en/statusproposal.html

A státuszjavaslat idézett pontja – a 2001-es macedón-jugoszláv határegyezmény jogérvényét alátámasztandó hivatkozik a ENSZ BT elnökének 2001. márciusi állásfoglalására, amelyben felhívott Macedónia területi integritása, illetve ezzel összefüggésben a 2001-es határegyezmény tiszteletben tartására.

A két fél közötti tárgyalások megkönnyítése érdekében a Nemzetközi Civil Képviselő²¹ és a Nemzetközi Katonai Jelenlét²² is képviselőket küld a bizottságba, akik bármely fél kérésére a határkijelölés folyamatában is részt vehetnek.”²³

6. A határvíta rendezése

A fentiekben láthattuk, hogy Ahtisaari státuszrendezési terve megerősíti a 2001-es jugoszláv-macedón határegyezmény érvényességét, és koszovói-macedón viszonylatban világos menetrendet határoz meg annak végrehajtására, mindenekelőtt a határ kijelölésére. Ha az ENSZ BT jóváhagyta volna a státuszrendezési tervet, a koszovói albán félnek nem sok mozgástere marad, a határszerződést nemzetközi ellenőrzés mellett végre kellett volna hajtani. Ez a szcenárió Macedónia területi integritása szempontjából kedvező lehetőséget kínált volna a határvíta rendezésére, mivel akadályozza a 2001-es jugoszláv-macedón határszerződés figyelmen kívül hagyására irányuló koszovói törekvéseket.

Az Ahtisaari tervében meghatározott státusz azonban nem lépett életbe, mivel az ENSZ BT Oroszország ellenállása miatt nem hozott arról döntést, azonban Koszovó 2008. február 18-án egyoldalúan kikiáltotta függetlenségét. Ez új helyzetet teremtett, amelyben mindkét félnek érdeke a kétoldalú viszonyok, illetve a határkijelölés ügyének rendezése, különös tekintettel egyrészt a Macedóniában élő albán kisebbség helyzetére, másrészt pedig a fejlődő gazdasági kapcsolataikra (a macedón export jelentős része Koszovóba irányul). Ezt felismerve, illetve nemzetközi nyomásra végül Koszovó elfogadta a 2001-es szerződésben rögzített határvonalat, amelynek kijelölését az erre a célra felállított koszovói-macedón vegyesbizottság 2008. június 30-tól október 25-ig elvégezte.

Nem utolsósorban a határvíta rendezésének eredménye, hogy Macedónia 2008. október 9-én elismerte Koszovó függetlenségét, ami a kétoldalú viszony javulását és a kapcsolatok intenzív fejlődését vetíti előre.

Irodalom

- AHTISAARI, M. 2007: Comprehensive proposal for the Kosovo Status Settlement. www.unosek.org/unosek/en/statusproposal.html
- ALGARHEIM, C. 2004: Kosovars Vow to Fight On for „Lost” Lands. www.iwpr.gn.apc.org
- ARSOVSZKI, M. - KUZEV Sz. - DAMJANOVSKI R. 2006: Vojnata vo Makedonija vo 2001 godina. Matica, Szkopje, 486 p.
- Balkananalysis Editorial Team 2002: Blurring the Boundaries in Macedonia: the Kosovo Border Dispute. www.balkananalysis.com
- KISZELINOVSKI, Sz. - SZTAVOVI-KAVKA I. 2004: Malcinsztvata na Balkanot (XX vek). Insztitut za nacionalna isztorija, Szkopje, 237 p.
- MITREV, K. 2001: Voengeografszki karakterisztszki na makedonszko-jugoszlovenszszkata granica. Szpezszjalisztsztszki trud, Voena Akademija „General Mihajlo Aposztszszki”, Szkopje, 122 p.

²¹ International Civilian Representative, ICR: Az UNMIK felváltására tervezett nemzetközi adminisztráció vezetője astátuszrendezési terv hatályba lépését követően, aki egyben az EU koszovói különleges képviselőjének (EUSR) funkcióját is be fogja tölteni.

²² International Military Presence, IMP: A KFOR felváltására tervezett NATO-vezetésű nemzetközi katonai misszió astátuszrendezési terv hatályba lépését követően.

²³ AHTISAARI, M. 2007: Comprehensive proposal for the Kosovo Status Settlement. www.unosek.org/unosek/en/statusproposal.html

- MILENKOSZKI, M. 2005: Drzsavnite granici na Republika Makedonija i aszociranyeto vo Evropszkata unija, EURO-EKO, Szkopje, 264. p.
- PAP N. 2005: Az effektív államterület problémája és jelentősége Magyarországon. In.: IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia, Pécs, pp. 73-76.
- PAVLICA, B. 2004: Ugovor izmegyu Savezne Republike Jugoszlavije i Makedonije o protezsanju i opiszu drzsavne granice. In.: Tokovi istorije, br. 1-2., Beograd pp. 91-115.
- PETROVSZKI, P. 2006: Szvedostva-2001, Kiro Dandaro, Bitola, 234 p.
- TALEVSZKI, J. D. 1999: Granicite na Republika Makedonija, Apeksz, Bitola, 299 p.
- The FYROM-Yugoslavia Boundary. 2002, Office of the Geographer and Global Issues, U. S. Department of State.
- Zakon za ratifikacija na dogovorot megyu Republika Makedonija i Szozuzna Republika Jugoszlavija za proteganye i opisz na drzsavnata granica. Szluzsben vesznik na Republika Makedonija, broj 19, 6 mart 2001, god. LVII, Megyunarodni dogovori pp. 1-32.